
Velika preizkušnja našega krajinskega varstva

Author(s): Vladimir Braco MUŠIČ

Source: *Urbani Izziv*, December 1997, No. 32/33, Orodja podobe / The Instruments of Image (December 1997), pp. 74-78

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180611>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This content is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

JSTOR

Vladimir Braco MUŠIČ

Velika preizkušnja našega krajinskega varstva

Posvečeno stoletnici rojstva Cirila Jegliča, pionirja slovenskega varstva in oblikovanja krajine

V prvih dneh maja leta 1996 so na prisojnem vaškem pašniku na Trati v bohinjski Stari Fužini postavili, sredi letošnjega junija pa na grobo dokončali tri smučarske skakalnice. Gradili so brez popolnega tehničnega načrta, brez (sicer obvezne) presoje o vplivu na okolje in brez ustreznega upravnega dovoljenja. Eden največjih nezakonitih posegov v naš prostor se je zgodil v območju Triglavskega narodnega parka, neposredno za vaško cerkvijo, ki je razglašena za kulturni spomenik, v integralnem prostoru vasi, ki se odlikuje z bogato etnološko dediščino (in muzejem!), v neposredni bližini stanovanjskih hiš s turističnimi apartmaji in na zemljišču, ki je nekoč pripadalo pašni skupnosti, zdaj pa z njim upravlja Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS. Pobudniki gradnje iz lokalnega športnega društva so poseg priglasili pod pretvezo, da gre za 'popravilo stare skakalnice', ki pa je na tem pobočju nikoli ni bilo ... Prvotna soglasja uprave TNP in Agrarne skupnosti Stara Fužina-Studor ter nekakšno potrdilo Upravne enote Radovljica so bili takoj po začetku razsežnega izkopa preklicani. Pristojni državni nadzorni organ je po približno dveh mesecih dela sicer ustavil, vendar ni preprečil občasnega nadaljevanja del do zgoraj omenjenega zaključka, ki je bil izveden (spet) pod pretvezo 'sanacijskih del'...

Obsežni izkop glacialnih nanosov in melišča pod Studorjem je povzročil udor vode ob prvem večjem deževju, voda je odnašala nasip doskočišča skakalnice in z lepim bledorumenim blatom poplavlila nižje ležečo okolico. Zaradi tega so bile izvedene hidrotehnične improvizacije s (še ne preizkušenimi) drenažami in izkopane ponikovalne jame, največja med njimi (in odprta) spet v neposredni bližini vaške podružnične cerkve sv. Pavla. Iztek skakalnic so poravnali vse do cerkve in pri tem zasuli vaško javno pot, ki je stoletja povezovala vasi v Zgornji dolini z dolino Voje in planinami nad njo ... Tako so pridobili še veliko ravno površino, na kateri bo vaška mladež lahko "nabijala" nogomet in tako kot nekoč na manjšem igrišču, zaradi katerega je padla vaška lipa, razbijala šipe in strešnike na bližnjih hišah ...

Na prisojnem pobočju Studorja sneg ne obleži dolgo. Zaradi tega so graditelji poskrbeli za vodovodno in električno napeljavo, da bo skakalnice mogoče zasnežiti tudi iz snežnega topa. Polglasno pa govorijo celo o prekritju skakalnic s plastiko, saj morajo za nadebudne mlade skakalce sedaj plačevati Žirovničanom po 10 nemških mark za skok ...

Spomin seže nazaj v prva povojna leta, ko so energetiki načrtovali alpski hidroenergetski sistem in si pri tem zamislili 'prekvalifikacijo' Bohinjskega jezera v akumulacijo, iz katere bi odvajali vodo po tunelu vse do Soške doline. Ta projekt je menda preprečila pogumna letoviščarka iz Ljubljane, ki je ob nekem Titovem obisku prebila varnostni kordon okrog državnika in ga prosila za pomoč. Tito se je menda obrnil k Matiji in ogorčeno ukazal ustaviti projektiranje ...

Ta dogodek nam je bil v pomoč, ko smo se bili borili proti načrtovani gradnji velikih hidrocentral na Soči pri Bovcu leta 1965 in nekaj kasneje pri Kobaridu.

Spomin seže v leto 1952, ko je pokojni akademik Marjan Mušič objavil v Slovenskem poročevalcu

članek o problemu preobrazbe bohinjskih naselij z naslovom *Lepota naselij dragocen doprinos turizmu*, (29. septembra) ali v leto 1959, ko je arhitekt Janez Lajovic objavil v Naših razgledih (31. oktobra) članek *Kako daleč naj gre zaščita pokrajine? – Ob pripravah za urbanistično ureditev Bohinja*, ali v leto 1960, ko je (26. februarja), spet v Naših razgledih, Marijan Mušič objavil članek *Problemi v zvezi z gradbeno aktivizacijo v Bohinj*. (tekst je bil kasneje objavljen tudi v njegovi knjigi *Arhitektura in čas*, (Založba Obzorja Maribor, 1963).

Spomin seže tudi tri desetletja nazaj, ko sem 23. marca 1968 objavil v Naših razgledih protest proti gradnji enajstnadstropnega hotela na Vrtovinu ob Bohinjskem jezeru. Polemika, ki se je takrat razvila, je onemogočila gradnjo. Takrat še ni bilo zakonsko zaščitene Triglavskega narodnega parka, pa tudi urbanistični zakon ni bil prida.

V luči novih fužinarskih skakalnic in nedavnega 'forum' v Bohinjski Bistrici, na katerem so nekateri predstavniki občine zahtevali zmanjšanje obsega parka, bo morda zanimivo prebrati zadnji del mojega članka iz leta 1968. Takrat sem pisal:

"Bohinja z jezerom nismo uspeli zavarovati z zakonom, pa čeprav so že kilogrami elaboratov utemeljevali razširitev našega osrednjega alpskega narodnega parka po eni strani, po drugi pa predlagali celo vrsto ukrepov za različne stopnje varstvenih in krajinsko oblikovalskih 'režimov', ki naj bi omogočili nemoten družbenogospodarski razvoj ob popolnem varovanju značilne in lepe slovenske krajine.

Novi zakon o urbanističnem načrtovanju nevarno ločuje urbanizem od arhitekture. Stopnja zazi-dalnih načrtov, ki so usodno pomembni za izoblikovanje končnega arhitekturnega izraza in merila, je močno pomanjkljivo obdelana, malo zaradi želje, da bi dobili enostaven upravni postopek in ga 'demokratizirali', malo zato, ker ima kvaliteta arhitekture pri nas

vse premalo veljave. Spomnimo se le, kako radi obsodimo postavljanje arhitekturnih 'spomenikov' in obesimo žaljiva imena slehernemu večjemu naporu v arhitekturnem oblikovanju.

Eden pglavitnih problemov v naši urbanistični in projektantski praksi (ki sta vse preveč ločeni, leži v tem, da za slehernno zahtevnejšo lokacijo niso opravljene potrebne širše, regionalne presoje, in v tem, da nikakor ne znamo pripraviti ustreznih kompleksnejših programov za razvoj in izgradnjo večjih predelov, kar bi pomnilo olajšave pri investiranju v komunalno tehnično infrastrukturo zaradi združevanja investicijskih pobud in omogočilo organsko zaključevanje gradbenih in razvojnih faz v naših mestih in naseljih, mimo tega pa izoblikovalo res smiselne zaščitne ukrepe.

V Bohinju, tako kot povsod drugje, letamo od projekta do projekta, od pobude do pobude, od gradbišča na gradbišče. Bohinjski primer ima, kakor mnogi drugi urbanistični problemi, številne vidike: etičnega, gospodarskega, političnega, krajinskoarhitekturnega in prirodovarstvenega, urbanističnega v širšem smislu in arhitekturno oblikovalskega v ožjem. Članki v časopisih preteklega tedna so se dotaknili mnogih od teh vidikov. Pokazali so, *kako je prav vrednotiti bohinjsko krajino: – kot edinstven spomenik; kako je prav obravnavati občutljive lokacije: – javno in z odgovornostjo za širše vrednote; kako je prav iskati projektante za delo v občutljivih predelih: – z javnimi natečaji.*

Lahko si predstavljam enega od mogočih in žal zelo pogost izid 'bohinjskega primera': gradbena zapora, torej represivni ukrep. Ni dvoma, da je tak ukrep v danem trenutku najboljši, vendar nam mora biti takoj jasno, da problema ne rešuje. *Urbanistična politika mora biti dejavna, izražati mora voljo za družbeno akcijo, ne pa capljati za njo.* Urbanistična politika mora definirati arhitekturo, ne pa kozmetično predpisovati omejitve. Tudi v Bohinju moramo uve-

ljaviti odločnost in povedati, kje in kako se bo gradilo in – graditi moramo." (Konec citata iz leta 1968)

Spomin seže tudi v leto 1985, ko je potekala obširna polemika zaradi nestrokovnega in nelegalnega poseganja v obrežje Bohinjskega jezera: domačini so naredili traktorsko pot in pod pretvezo urejanja pašnih površin izsekali nekaj sto kubikov lesa. Na razširjenih pašnikih komaj vidiš kakšno kravo, (teh je tako vedno manj), pot se tudi ni zarasla. Širše vidike problema dobro popisuje dopis republiškega komiteja za kulturo, ki ga je dne 3. septembra 1985 podpisal njegov takratni predsednik dr. Matjaž Kmecl ...

Vse to brskanje po zajetnem osebni arhivu iz pionirskih časov varstva narave v Sloveniji ima smisel zaradi (žalostne) današnje aktualnosti takratnih problemov in takratnih stališč. **Odgovoren in razumen odnos do naravne in kulturne dediščine dozoreva očitno zelo počasi in je zelo ranljiv za vplive družbenih in političnih sprememb. Nove generacije načrtovalcev, varstvenikov, politikov in drugih žal ne nadgrajujejo že zgrajenega, temveč začenjajo vedno znova. Pri tem pa se dogaja, da slab zakon nadomesti še slabši, da neučinkovitega uradnika nadomesti še bolj neučinkovit in seveda da velikega škodljivca zamenja še večji...**

Morda zaradi tega ne bo odveč, da (prvič) objavim še en **spomin** na pionirsko obdobje varstva naravne in kulturne dediščine, spomin, ki se vrh vsega veže na že omenjeno polemiko o hotelski stolpnici na bohinjskem Vrtovinu. 9. aprila 1968 sem imel, na povabilo Mire Mihelič v Slovenskem centru PEN kluba, uvodno besedo na diskusijskem večeru s temo "Slovenska pokrajina kot naš nacionalni in kulturni prostor in njena zaščita". Ohranjene so štiri vrste zapiskov: nedokončani uvod v (nekaj dni kasnejšo) transkripcijo uvodne besede, (rokopisno) stran in tričetr sklenjenega uvoda v uvodno besedo, te-

ze za nadaljevanje uvodne besede in fragment zapisa diskusije. Vse skupaj reproduciram v tem vrstnem redu in v izvorni obliki.

I. Nedokončani uvod...

Široka javna polemika, ki se je razveljala ob predlogu projekta za luksuzni 25 m visoki in 70 m široki šotorasti hotel pod gričem Vrtovin, slabih 50 m od vzhodne obale Bohinjskega jezera, je bila neposredni povod za ponovno oživitvev razmišljanj o usodi slovenske pokrajine kot našega nacionalnega in kulturnega prostora, a tudi o varstvu narave in oblikovanju naše krajine. Ta oživitvev ni naključje, saj že nestrpnost pričakujemo prvi slovenski zakon o varstvu narave, mimo tega pa tudi prvič pristopamo k izdelavi regionalno prostorskega načrta za celoten prostor republike Slovenije. PEN Klub – Slovenski center in Klub kulturnih delavcev Slovenije sta priredila 9. aprila 1968 diskusijski večer na temo, ki smo jo postavili v naslov tega zapisa. Bil sem povabljen za uvodno besedo, pričujoči sestavek pa je zapis te besede in še drugih misli, ki jih je vzbudila diskusija.

Že na začetku je treba poudariti, da ne sodimo med tiste, ki bi želeli sedanjo izjemno in skladno lepoto slovenske krajine petrificirati. Pokrajino in z njo krajino gledamo kot živ organizem, v katerem se odražajo socialnoekonomski in tehnološki procesi, ki jih začenja in usmerja človek ali pa le-ti oblikujejo tudi njega. Krajine pa so še posebej lepe in privlačne takrat, ko v njih ostane sled oblikujoče človekove roke.

V izhodišče uvodne besede postavimo nekaj meditativnih vprašanj, ki so aktualna z ozirom na čas in še posebej na kraj razgovora.

Prvo vprašanje: Koliko in kateri slovenski pisatelji lahko vidijo ali gledajo problem slovenske krajine tako kot ga želimo gledati sami; kako jo opazujemo skozi oči preobrazbe in oblikovanja; kako občutimo novo lepoto v njej in kako razvrednotenja; kako sledimo veli-

ke mejnike v oblikovanju slovenskih krajin, npr. (prvotna naseljevanja) kolonizatorsko naseljevanje, barok, industrijsko revolucijo?

Drugo vprašanje: Kaj nas moti v slovenski krajini danes: obseg zidave ali banalna arhitektura, dejstvo nastajanja 'dolgi vasi' ob cestah ali dejstvo, da je arhitektura teh pretežno družinskih hiš v obcestnih pozidavah banalna? Kaj lahko storimo za racionalnejši in lepši vzorec poselitve?

Tretje vprašanje: Ali se zavedamo, da imamo institucije in dejavnost, ki skrbe za slovensko krajino?

II. Začetek uvodne besede

Počaščen sem, da lahko prispevam uvodno besedo k razpravi, ki jo o slovenski krajini organizira krog ljudi, ki je med prvimi poklican, da jo vidi kot podobo našega nacionalnega in kulturnega prostora. To vabilo razumem kot vaše priznanje prizadevanjem enega dela urbanistične stroke, da bi slovensko krajino zaščitili v njenih prvinskih lepotah in v njenem značilnem izročilu, a tudi prizadevanjem, da bi slovensko krajino in naš narodni prostor v celoti oblikovali tako, da bi se najnaprednejše in najtežje zahteve sodobnega razvoja tehnologije in civilizacije v njej in v njem odrazile v skladnosti in v racionalnosti, z lepoto in domiselnostjo.

Prepričan sem, da je med nami danes veliko takih, ki bi nalogo, ki ste mi jo zastavili, bolje opravili. Zaradi tega se bom skušal zateči k nekaterim posebnim pogledom na problem varstva in oblikovanja naše krajine, ki mi jih narekuje moja stroka, seveda ob splošnem občutku odgovornosti človeka, rojenega na tej zemlji.

Ne morem in ne bi hotel biti izčrpen, ker v odmerjenem času tudi ne morem biti, vendar pa bi želel poudariti, da danes bolj kot kdajkoli prej obstaja imperativna potreba po najširšem obravnavanju problema varstva narave in oblikovanja krajine. Vzrok za to leži v dejstvu hitrih preobrazb, ki jih

slovenska pokrajina v sodobnosti prestaja. Na te preobrazbe vpliva vrsta družbenoekonomskih procesov, med katerimi velja na prvem mestu omeniti urbanizacijo ali proces preslojevanja prebivalstva iz kmečkega v mestno oziroma naseljevanje le-tega prebivalstva v mestih, dalje industrializacijo, pa tudi "modernizacijo", ki jo v vsej širini omogoča višji življenjski standard, komunikacijska in telekomunikacijska sredstva itd.

Še preden bom predlagal okvir današnje razprave, pa bi želel povedati, zakaj sem že v uvodu uporabil dve besedi, ki jih v naslovu debatnega večera ni in ki ju v podobnih prizadevanjih še premalo uporabljamo. Gre za besedo **krajina**, ki jo dosledno uporabljajo le nekateri arhitekti in oblikovalci – pejzažisti in ki naj za razliko od široke in geografske *pokrajine* in še širše *biološke narave* pomeni, da nas predvsem zanima podoba te pokrajine in podoba te narave, torej *krajina*. Seveda je tu odveč ugotavljati, da je ta pokrajina izraz vseh geomorfoloških procesov in resničnost vseh socialnih dejanj in pojavov v preteklosti in res je, da je ta narava s svojimi biološkimi, ekološkimi in drugimi zakonitostmi širši okvir za tisto, kar gledamo, doživljamo in oblikujemo. Hoteli smo najti slovenski izraz za pejzaž, za "landscape", za "Landschaft"...

Druga beseda je **oblikovanje**. Mislim namreč, da o varstvu narave ali o zaščiti krajine ne gre govoriti, ne da bi govorili tudi o oblikovanju krajine ali pokrajine, če hočete. Mislim, da se moramo na vsej široki fronti preobrazb našega prostora spopasti s problemom pravičnega oblikovanja naše krajine, z oblikovanjem, ki bo upoštevalo ekološko skladnost, prirodne značilnosti, vredno izročilo, a tudi sodobno tehnologijo in kreativno imaginacijo modernega človeka in bodočih rodov.

Vem, da sem izrekel nevarno besedo. Kajti ločiti strokovnjaka od šarlatana, iskrenega delavca od dvoličnega oportuniste na tem

področju ni lahko. Posebno pa ne v pogojih takega prostega lova, kot je pri nas v navadi, tako v prometu z zemljišči, kot v urbanistični politiki in gradbeni pobudi.

III. Teze za nadaljevanje uvodne besede

1. Splošni svetovni problemi varstva narave in oblikovanja krajine:

- demografska eksplozija
- urbanizacija in preobrazba rabe tal
- industrializacija in onesnaženje osnovnih prirodnih resursov: tal, vode in zraka; ustvarjanje morboženosti okolja
- komercialna eksploatacija prirodnih resursov: rud in rudnin, zemljišč itd.

2. Slovenija kot majhna, tranzitna dežela, v kateri je konfiguracija terena in območju gospodarsko najaktivnejšega prostora zelo neugodna:

- razmeroma tesne doline, komunikacijski koridorji
- industrija
- mesta: spričo sedanjega tempa gospodarskega razvoja in razvoja urbanizacije lahko pričakujemo povečanje števila urbaniziranega prebivalstva za 3-krat v prihodnjih treh desetletjih, medtem ko se bodo sedanje mestne površine povečale 5-krat

3. Slovenija ima zelo raznoliko in lepo krajino:

- geografska členitev fiziognomskih tipov krajine
- intenzivnost obdelave slovenske zemlje, odnos do slehernega koščka
- posebne lepote, naravni spomeniki, prirodne in antropogene prvine krajine
- kraški svet
- Alpe (Bohinj in druge alpske doline, flora)
- naselja: avtohtona ljudska arhitektura, arhitekturna logika stoletnih izkušenj s klimo, gradivom, konstrukcijo, **likovni izraz teh naselij v pokrajini**

4. Kaj je narobe v slovenskem prostoru in kaj ogroža sedanjo skladnost krajine:

- stihijska urbanizacija: zlivanje naselij, občestna pozidava, banalna arhitektura novih individualnih hiš in stanovanjskih blokov, krčenje gozdov, zanemarjanje kmetijskih površin (še ni resen problem), novih velikih regionalnih inženirskih objektov se ne načrtuje kompleksno; primeri inž. projektov: hidroenergetska izraba Save, omrežje avtocest (z rezervati pribl. 100m), plinovod in naftovod, 220kV elektrodaljnovid
 - drobljenje površin, problem prostora za bodoče velike porabnike prostora
 - **turizem** kot industrija (tranzitni turizem)
5. Bodoče zahteve človeka:
- več prostega časa
 - več rekreacijskih površin
 - individualno motorno vozilo
 - sekundarna stanovanja
6. Kaj storiti? Odgovor:
- regionalno prostorsko načrtovanje
 - urbanistična disciplina in urbanistično oblikovanje
 - oblikovanje krajine
 - boljša arhitektura
7. V oblikovanju krajine:
- kaj varovati
 - kaj zaščititi
 - kaj razvijati in oblikovati

Teoretični koncepti v sodobnem urbanističnem in krajinskem oblikovanju, ki lahko pomagajo:

- regionalni pristop
- valorizacija
- načrtovanje v širših prostorih urbane regije, vizualni prostor komunikacijskih koridorjev, členitev naselij in drugih prostorskih prvin
- razni režimi zaščite (od strogih, kulturnozgodovinskih in političnih do vidika rekreacije)
- krajinsko oblikovanje poseben poklic
- spoštovanje merila prostora in krajine ter spoštovanje značilnosti krajine

Naj si zaradi časovnega odmika treh desetletij dovolim kratek komentar nekaterih tez. V letih, ki so minila, se je marsikaj spre-

menilo, veliko problemov pa je danes prav tako aktualnih. Pri današnji intenzivni graditvi slovenskega avtocestnega križa je sicer vzpostavljeno intenzivno sodelovanje projektantov avtoceste, prostorskih planerjev in urbanistov, oblikovalcev krajine in varstvenikov okolja, arheologov in še koga, vendar pa podražitve, ki so posledica tudi tega sodelovanja (tuneli in drugi zaščitni ukrepi!), pravkar grozijo s 'pocnostavitvami' strokovnih rešitev ... Kmetijska zemljišča so sicer učinkovito pravno zavarovana, vendar bo evropska integracija (pa še kaj) bistveno ogrozila sedanje oblike kmetijstva in s tem podobo kulturne krajine ... Nedovoljenih gradenj ni manj kot nekoč, 'tržno' izsiljenih gradenj pa je vsekakor več ... Raziskani so fiziognomski tipi krajine in naselij, veliko je načrtovanja in strokovne publicistike, vendar pa se le malo strokovnih spoznanj uveljavi v vsakdanji praksi. Še vedno čakamo na boljše prostorsko zakonodajo in na utrditev strokovnih in upravnih služb ...

IV. Zapiski razprave pomembnih udeležencev (diskusijskega večera v PEN klubu)

1. (France) Stele:

- recept?
- pogledi naših planerjev neskladni s težnjami naše javnosti
- institucije spraviti v skupno smer, usklajeno dejavnost; ko bo to doseženo, se ne bo treba več bati novega, življenje vedno zahteva novo, bati se je treba banalnega

2. Mica (Černigoj):

- floskule o zaslugah
- zakon
- **kader** za varstvo? center/jedro blizu urbanizma, torej tam, kjer se načrtovanje začne

3. (Ciril) Jeglič:

- biološka skladnost in zahteva v krajinah

4. (Stane) Peterlin:

- stari koncepti ne zadoščajo več, novih še ni
- zamenjava vzrokov in posledic

5. (Vladimir) Kokole:
- naša krajina izoblikovana v poznem srednjem veku, spremenila se bo
6. (Svetozar) Ilesič:
- naš nacionalni prostor
 - koncept ureditve celotnega nacionalnega prostora
 - "metropolitanski koncept"
 - poraz koncentracije

Pred 29 leti je bil nek bohinjski naravovarstveni in krajinskooblikovalski problem povod za široko javno razpravo (v okvirih takratne civilne družbe) in za ostrenje strokovnih meril, ki so v naslednjih letih prispevala k izpopolnitvi zakonov in strokovnih ter upravnih služb. Pomen Bohinja kot izjemne krajine (po Ogrinu in Marušiču) in končno pomen Bohinja kot dela največjega (in osrednjega) slovenskega narodnega parka bi zaslužil tako pozornost tudi danes. Danes, ko je Bohinj zaradi neoliberalistične obnove gesla in prakse *laissez faire, laissez passer* ("pustite, naj dela vsak, kar hoče, naj gre vse po svoji poti", alias fiziokratsko "nevmešavanje države v gospodarski razvoj") ogrožen bolj kot kdajkoli prej, bi bila potrebna odločna dejavnost strokovnih forumov in učinkovito ukrepanje pristojne državne uprave, da se zagotovi (vsaj) izvajanje veljavnih zakonov. Potrebna pa je tudi prenova zakonov in drugih predpisov, ki morajo usklajevati širše in ožje interese v prostoru, zavarovati dobrine splošnega pomena. Ustanoviti in utrditi bo potrebno strokovno kompetentno, etično neoporečno in upravno učinkovito mrežo medobčinskih (ali regionalnih) zavodov za urejanje prostora, kajti le-tega ni mogoče urejati v razdrobljenih občinah in še manj zgolj iz centra države.

Tako kot pred tremi desetletji lahko vzamemo aktualne probleme varstva in oblikovanja krajine v Bohinju tudi danes kot *pars pro toto* in v njihovi luči vidimo širšo prostorsko problematiko Slovenije.

Svojevrstni epilog aktualnim vprašanjem varstva okolja in zaščite Triglavskega narodnega parka je bil napisan po 'Forumu', ki je bil septembra 1997 teden v Bohinjski Bistrici v prisotnosti ministra za okolje in prostor. Novinar-ka Dnevnika je 16. oktobra objavila o njem poročilo z naslovom "Bohinjci - Indijanci v rezervatu?" in nadnaslovom "Forum o Triglavskem narodnem parku in želji Bohinjcev, da bi meje parka odmaknili od jezera" in podnaslovom "Bohinjski župan Jože Cvetek: 'Nismo za turizem z razkazovanjem v narodni noši in coklah' ... Domačin, ki mi je pripovedoval o dogajanju na Forumu, pa mi je tudi povedal, da je (le) nekdanja direktorica Javnega zavoda TNP Marija Vičar Zupančič proti koncu opozorila, da ni bilo besede o novih skakalnicah v Stari Fužini in da so po njenem opozorilu, ki je ostalo brez odmeva, odgovorni gledali v tla...

V zadnjem času pa so se v Bohinju dogajale še druge nečednosti:

- izsiljena gradnja dveh malih hidrocentral v najbolj občutljivejših krajinskih območjih,
- kršenje Prostorskih ureditvenih pogojev z rdečimi strešniki,
- izkopavanje gramoza iz melišč pod Studorom itd.

Vse to je težko razumljivo ob siceršnjih prizadevanjih občine za razvoj turizma in v okviru turizma za razvoj umetniške kulture.

Brskanje po arhivu iz pionirskega obdobja varstva okolja, urbanizma in krajinskega oblikovanja naj pripomore tako k veljavnosti stroke, kakor tudi k zavedanju o mejah moči stroke v poplavi primitivne samovolje, strankarske razcepljenosti in splošnega razvrednotenja etičnih vrednot, tedaj nekaterih širših značilnosti našega aktualnega družbenega trenutka, ki so povezane z delitvijo urejanja prostora med (vse bolj centralizirano) državno upravo in (vse bolj razdrobljeno) lokalno samoupravo ter s slabostmi pravne države in kulturne družbe.

prof. mag. Vladimir Braco Mušič, dipl. inž. arh., Ljubljana, Stara Fužina

Lidija GLOBEVNIK

Načelo trajnosti in vodno-gospodarsko načrtovanje

Sprejete mednarodne obveznosti obvezujejo tudi Slovensko vlado k ukrepom v zvezi z načelom trajnosti pri gospodarjenju z vodami. V prispevku so predstavljene zahteve in ukrepi za trajnostno načrtovanje voda ter na primeru načrta urejanja povodja Kokre metodologija in orodja za doseganje zastavljenih ciljev.

Izhodišča

Mednarodno sprejete strategije varstva okolja in narave (World Conservation Strategy, Caring For The Earth, Global Biodiversity Strategy, European Conservation Strategy, European Strategy for Conservation of Biological and Landscape Diversity), protokoli in konvencije, ki jih je podpisala Slovenija (konvencija o svetovni kulturni in naravni dediščini; konvencija o močvirjih, ki so mednarodnega pomena, kot gnezdišča močvirskih ptic; alpska konvencija; konvencija o biološki raznovrstnosti - UNECE, 1997), nas moralno in pravno obvezujejo k načelom trajnosti v postopkih upravljanja z vodami. Strategija, imenovana Skrb za Zemljo (IUCN/UNEP/WWF, 1991), v poglavju o vodah natančno opredeljuje prednostne naloge in podaja seznam ukrepov.

Trajnostna raba celinskih voda tako zahteva:

- boljše informacije,
- jasnejšo zavest o tem, kako deluje vodni cikel, o vplivih rabe tal na vodne cikle, o pomenu mokrišč in drugih ključnih